

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

III kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-10-98

Druk nr 252
Warszawa, 24 marca 1998 r.

Pan
Maciej Płażyński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy:

– o Instytucie Pamięci Narodowej.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie, ze względu na wagę i pilność tego projektu ustawy, zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Marszałka o jego włączenie do porządku obrad 15. posiedzenia Sejmu w dniach 1-3 kwietnia 1998 r.

Ponadto uprzejmie informuję, że do reprezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister-członek Rady Ministrów Janusz Pałubicki.

Z poważaniem

(-) Jerzy Buzek

U S T A W A

z dnia

o Instytucie Pamięci Narodowej.

Mając na względzie:

- zachowanie pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód wojennych poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu,
- patriotyczne tradycje zmagania Narodu Polskiego z okupantami, faszyzmem i komunizmem,
- czyny obywateli dokonywane na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej,
- obowiązek ścigania zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko pokojowi,
- a także powinność zadośćuczynienia wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka,

jako wyraz naszego przekonania, że żadne działania państwa przeciwko obywatelom nie mogą być chronione tajemnicą ani objęte zapomnieniem stanowi się, co następuje:

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa reguluje:

- 1) ewidencjonowanie, udostępnianie, zarządzanie i korzystanie z dokumentów organów bezpieczeństwa państwa wytworzonych od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1989 r.,

a także organów bezpieczeństwa Trzeciej Rzeszy Niemieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich dotyczących:

a) popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 31 grudnia 1989 r.:

- zbrodni nazistowskich,
- zbrodni komunistycznych,
- innych przestępstw stanowiących zbrodnie wojenne lub zbrodnie przeciwko ludzkości,

b) innych represji z motywów politycznych, jakich dopuścili się funkcjonariusze polskich organów ścigania lub wymiaru sprawiedliwości albo osoby działające na ich zlecenie, a ujawnionych w treści orzeczeń zapadłych na podstawie ustawy z dnia 21 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149, z 1993 r. Nr 36, poz. 159 i z 1995 r. Nr 28, poz. 143),

c) działalności organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. Nr 70, poz. 443), zwanej dalej „ustawą lustracyjną”,

2) funkcję śledczą w zakresie przestępstw określonych w pkt 1 lit. a),

3) ochronę danych osobowych osób pokrzywdzonych,

4) prowadzenie działań w zakresie edukacji publicznej.

Art. 2.

Zbrodniami komunistycznymi, w rozumieniu ustawy, są przestępstwa na szkodę jednostek lub grup ludności, popełnione od dnia 17 września 1939 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. przez funkcjonariuszy publicznych państwa komunistycznego albo przez nich inspirowane lub tolerowane.

Art. 3.

Zbrodniami przeciwko ludzkości są w szczególności zbrodnie ludobójstwa w rozumieniu Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa z dnia 9 grudnia 1948 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9), a także czyny zabronione pod groźbą kary przez polską ustawę karną popełnione w czasie jej obowiązywania, stanowiące inne poważne prześladowanie z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeśli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane lub tolerowane.

Art. 4.

1. Zbrodnie wymienione w art. 1 pkt 1 lit. a), stanowiące według prawa międzynarodowego zbrodnie wojenne lub zbrodnie przeciwko ludzkości, nie ulegają przedawnieniu. Bieg przedawnienia w stosunku do przestępstw nie ściganych z przyczyn politycznych, popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych lub na ich zlecenie, ulega zawieszeniu do czasu ustania tych przyczyn.
2. Zbrodnie wymienione w art. 1 pkt 1 lit. a) popełnione na innych osobach niż obywatele polscy są przedmiotem działalności organów powołanych przez ustawę, jeżeli zostały popełnione na terytorium Państwa Polskiego.

3. W stosunku do sprawców zbrodni wymienionych w art. 1 pkt 1 lit. a), nie stosuje się, wydanych przed dniem 7 grudnia 1989 r., przepisów ustaw i dekretów, które przewidują amnestie i abolicję.

Rozdział II

Instytut Pamięci Narodowej i jego organy

Art. 5.

1. Z dniem 1 stycznia 1999 r. tworzy się Instytut Pamięci Narodowej - zwany dalej „Instytutem Pamięci”.
2. Instytut Pamięci jest finansowany z budżetu państwa, w którym stanowi odrębny rozdział.
3. Organizację Instytutu Pamięci określa statut, który nadaje Marszałek Sejmu na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci.

Art. 6.

1. Instytutem Pamięci kieruje Prezes Instytutu Pamięci.
2. Prezes Instytutu Pamięci w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji oraz ustawom.
3. Prezes Instytutu Pamięci może powołać nie więcej niż trzech swoich zastępców.

Art. 7.

1. Prezesa Instytutu Pamięci na pierwszą kadencję powołuje Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prezesa Rady Ministrów. Kolejnych powołań Prezesa Instytutu Pamięci dokonuje Kolegium Instytutu Pamięci.

2. Kadencja Prezesa Instytutu Pamięci trwa 7 lat, licząc od dnia złożenia ślubowania. Po upływie kadencji pełni on obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Prezesa Instytutu Pamięci.
3. W okresie 3 miesięcy przed upływem kadencji Prezesa Instytutu Pamięci przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci ogłasza publiczny konkurs na to stanowisko według zasad i w trybie określonych przez Kolegium Instytutu Pamięci. W wypadku innej przyczyny opróżnienia stanowiska Prezesa Instytutu Pamięci, termin zgłaszania się kandydatów do konkursu na to stanowisko wynosi 30 dni. Przesłuchania kandydatów na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci mają charakter publiczny.
4. Ta sama osoba nie może być Prezesem Instytutu Pamięci więcej niż przez dwie kolejne kadencje.

Art. 8.

1. Na stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci nie może być powołana osoba, która pełniła służbę lub była współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, ani też prokurator lub sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia uchylonego następnie na podstawie ustawy z dnia 21 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.
2. Prezes Instytutu Pamięci powinien unikać wszystkiego, co mogłoby osłabić zaufanie do jego bezstronności.
3. Prezes Instytutu Pamięci nie może wykonywać innych zajęć zawodowych, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej.

4. Stanowisko Prezesa Instytutu Pamięci można łączyć z mandatem posła lub senatora.
5. Warunki, o których mowa w ust. 1 i 2, powinni spełniać prokuratorzy oraz pracownicy Instytutu Pamięci, a także członkowie Kolegium Instytutu Pamięci.
6. Kolegium Instytutu Pamięci, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci, może wyrazić zgodę na zatrudnienie nie więcej niż 10 osób, które nie spełniają warunków określonych w ust. 1. Powyższe zastrzeżenie nie dotyczy prokuratorów Głównej Komisji i oddziałowych Komisji.

Art. 9.

Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Prezes Instytutu Pamięci składa przed Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej służyć wiernie Narodowi Polskiemu, stać na straży prawa i strzec praworządności, obowiązki mojego urzędu wypełniać sumiennie, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości. Tak mi dopomóż Bóg”.

Przysięga może być złożona bez zaręczenia religijnego.

Art. 10.

Kolegium Instytutu Pamięci odwołuje Prezesa Instytutu Pamięci zwykłą większością głosów, jeśli:

- 1) zrzekł się stanowiska,

- 2) z powodu choroby, ułomności lub upadku sił, stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków Prezesa Instytutu Pamięci,
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu,
- 4) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione przestępstwa.

Art. 11.

Prezes Instytutu Pamięci nie może być, bez uprzedniej zgody Sejmu, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Prezes Instytutu Pamięci nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie zawiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 12.

1. W Instytucie Pamięci tworzy się Kolegium Instytutu Pamięci, którego członków wybiera Sejm na trwającą 9 lat kadencję.
2. W skład Kolegium Instytutu Pamięci wchodzi 9 członków.
3. Członkostwo w Kolegium Instytutu Pamięci ustaje wskutek:
 - 1) śmierci,
 - 2) rezygnacji,
 - 3) odwołania przez Kolegium Instytutu Pamięci większością 2/3 głosów z powodu długotrwałej choroby, ułomności lub upadku sił powodujących trwałą niezdolność do pełnienia obowiązków albo z powodu sprzeniewierzenia się celom ustawy.

4. Kolegium Instytutu Pamięci wybiera ze swojego składu przewodniczącego Kolegium i jego zastępcę na okres roku.
5. Po ustaniu członkostwa, Kolegium Instytutu Pamięci dokonuje kooptacji nowego członka większością 2/3 głosów, do końca kadencji.
6. Statut Kolegium Instytutu Pamięci nadaje Marszałek Sejmu na wniosek przewodniczącego Kolegium Instytutu Pamięci.
7. Za wykonywanie zadań członkowie Kolegium otrzymują diety w wysokości określonej przez Prezesa Rady Ministrów w rozporządzeniu, a także zwrot kosztów według zasad obowiązujących przy podróżach służbowych na obszarze kraju.

Art. 13.

Prezes Instytutu Pamięci wykonuje swoje funkcje przy pomocy jednostek organizacyjnych Instytutu Pamięci wymienionych w art. 15.

Art. 14.

1. W celu wykonywania zadań Instytutu Pamięci w miejscowościach będących siedzibami sądów apelacyjnych, tworzy się oddziały Instytutu Pamięci, zwane dalej „oddziałami”, zaś w pozostałych miastach, w których do dnia 6 czerwca 1990 r. miały siedzibę wojewódzkie urzędy spraw wewnętrznych, tworzy się delegatury Instytutu Pamięci, zwane dalej „delegaturami”.
2. Dyrektora oddziału oraz naczelnika delegatury powołuje i odwołuje Prezes Instytutu Pamięci.

Art. 15.

1. W Instytucie Pamięci tworzy się:
 - 1) Główną Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwaną dalej „Główną Komisją”,

- 2) Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów,
 - 3) Biuro Edukacji Publicznej.
2. W oddziałach tworzy się:
- 1) oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwane dalej „oddziałowymi Komisjami”,
 - 2) oddziałowe Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów,
 - 3) oddziałowe Biura Edukacji Publicznej.
3. W delegaturach tworzy się wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów.

Art. 16.

1. Prokuratorów Głównej Komisji oraz oddziałowych Komisji powołuje i odwołuje Prokurator Generalny na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci.
2. Jednostkami organizacyjnymi, wymienionymi w art. 15 ust. 1 pkt 2 i 3, kierują dyrektorzy powoływani i odwoływani przez Prezesa Instytutu Pamięci.
3. Jednostkami organizacyjnymi, wymienionymi w art. 15 ust. 2 pkt 2 i 3 i ust. 3, kierują naczelnicy powoływani i odwoływani przez Prezesa Instytutu Pamięci.
4. Dyrektor Głównej Komisji oraz naczelnicy oddziałowych Komisji są powoływani i odwoływani przez Prokuratora Generalnego, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci, spośród prokuratorów wymienionych w ust. 1.
5. Pracownik Instytutu Pamięci nie może, bez zezwolenia Prezesa Instytutu Pamięci, podejmować innego zajęcia zawodowego.

Art. 17.

Prezes i pracownicy Instytutu Pamięci, także po ustaniu stosunku służbowego, są obowiązani zachować w tajemnicy sprawy, o których powzięli wiadomość ze względu na swoje stanowisko służbowe. Nie dotyczy to faktów ogólnie znanych.

Art. 18.

Członkowie Kolegium Instytutu Pamięci są obowiązani, także po ustaniu członkostwa, do zachowania w tajemnicy faktów poznanych w związku z wykonywaną funkcją, o ile fakty te nie są powszechnie znane.

Art. 19.

1. Prezes Instytutu Pamięci może zezwolić prokuratorom i pracownikom Instytutu Pamięci na udzielenie wiadomości, stanowiącej tajemnicę państwową lub służbową, oraz na udostępnienie przez nich dokumentów lub materiałów, objętych tajemnicą państwową, określonej osobie lub instytucji.
2. Na decyzję odmowną Prezesa Instytutu Pamięci przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Art. 20.

1. Prezes Instytutu Pamięci przedstawia okresowo Kolegium Instytutu Pamięci informacje o istotnych sprawach Instytutu Pamięci.
2. Poza innymi zadaniami określonymi w ustawie, Kolegium Instytutu Pamięci służy pomocą Prezesowi Instytutu Pamięci w szczególności w następujących sprawach:

- 1) pełnego przejęcia do zasobów archiwalnych Instytutu Pamięci dokumentów spraw, o których mowa w art. 1, i ich oceny,
- 2) ustalania zasad archiwizacji dokumentów przy ich ocenie, porządkowaniu, udostępnianiu, przechowywaniu i administrowaniu,
- 3) ustalania zasad wglądu w dokumenty oraz zasad ich publikowania,
- 4) ustalania priorytetów w sprawach wniosków poszczególnych osób i próśb instytucji oraz organów władzy publicznej i innych podmiotów,
- 5) oceniania polityki ścigania przez Instytut Pamięci przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit. a),
- 6) ustalania programów badawczych w zakresie opracowywania działalności organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, a także informowania oraz edukacji społeczeństwa,
- 7) zatwierdzania sprawozdania rocznego, o którym mowa w art. 21 ust. 1.

Art. 21.

1. Prezes Instytutu Pamięci składa Sejmowi, raz w roku, sprawozdanie ze swojej działalności.
2. Sprawozdanie Prezesa Instytutu Pamięci jest podawane do wiadomości publicznej.

Rozdział III

Archiwum Instytutu Pamięci

Art. 22.

1. W terminie 30 dni od dnia utworzenia Instytutu Pamięci, przekazaniu do archiwum Instytutu Pamięci podlegają wszystkie dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki, wytworzone oraz gromadzone przez organy bezpieczeństwa państwa i organy bezpieczeństwa Trzeciej Rzeszy Niemieckiej oraz Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Obowiązek ten dotyczy:

- 1) Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Szefa Urzędu Ochrony Państwa, co do dokumentów, zbiorów danych, rejestrów i kartotek, a także akt funkcjonariuszy, wytworzonych oraz gromadzonych w okresie do dnia 6 czerwca 1990 r.,
- 2) Ministra Obrony Narodowej, co do dokumentów, zbiorów danych, rejestrów i kartotek wojskowych organów bezpieczeństwa, a także akta funkcjonariuszy tych służb, wytworzonych oraz gromadzonych w okresie do dnia 31 grudnia 1990 r.,
- 3) Ministra Sprawiedliwości, co do dokumentów, zbiorów danych i kartotek wytworzonych oraz gromadzonych przez organy więziennictwa do dnia 31 grudnia 1956 r., dokumentów, zbiorów danych i kartotek wytworzonych oraz gromadzonych przez wydział ochrony Centralnego Zarządu Zakładów Karnych i podległe mu jednostki w okresie do dnia 31 grudnia 1989 r., a także akt penitencjarnych osób represjonowanych z motywów politycznych osadzonych w zakładach karnych, aresztach śledczych i obozach odosobnienia,

- 4) prezesów sądów, co do akt spraw, w których wydane przed dniem 31 grudnia 1989 r. orzeczenia zostały następnie uchylone na podstawie ustawy z dnia 21 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,
 - 5) szefów prokuratur, co do akt spraw, w tym akt podręcznych tych spraw, o których mowa w pkt 4,
 - 6) dyrektorów: Archiwum Akt Nowych oraz innych archiwów państwowych, co do akt spraw byłej Polskiej Partii Robotniczej oraz byłej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej dotyczących organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, a także akt organów bezpieczeństwa państw okupacyjnych.
2. Przekazanie akt, o których mowa w ust. 1 pkt 6, polega na dostarczeniu duplikatów.
 3. Prezes Instytutu Pamięci może, w każdym czasie, zażądać od organów wymienionych w ust. 1, a także od innych instytucji, dokumentów nie przekazanych mu w terminie określonym w ust. 1.
 4. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Szef Urzędu Ochrony Państwa oraz Minister Obrony Narodowej mogą wykonać duplikaty części akt funkcjonariuszy pozostających w służbie, które powstały w okresach, o których mowa odpowiednio w ust. 1 pkt 1 i 2.

Art. 23.

Do Archiwum Instytutu Pamięci przekazuje się dokumenty wytworzone w toku postępowania określonego w ustawie lustracyjnej z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania w danej sprawie.

Art. 24.

1. Prezes Instytutu Pamięci może, po zawiadomieniu właściwego organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego albo zawodowego, uzyskać wgląd w dokumenty, rejestry, zbiory danych i kartoteki, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że zawierają one informacje z zakresu działania Instytutu Pamięci.
2. Każdy, kto posiada dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki, o których mowa w art. 22, jest obowiązany niezwłocznie powiadomić o tym fakcie Prezesa Instytutu Pamięci.
3. Każdy organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego albo zawodowego jest obowiązany bezzwłocznie wydać Prezesowi Instytutu Pamięci, na jego żądanie, posiadane przez siebie dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki, o których mowa w art. 22. Obowiązek ten dotyczy też wydania kopii, odpisów i innych duplikatów.
4. Jeżeli dokumenty, zbiory danych, rejestry bądź kartoteki są niezbędne organowi, o którym mowa w ust. 3, do wykonywania jego zadań ustawowych, można przestać na przekazaniu Prezesowi Instytutu Pamięci duplikatów tych dokumentów.

Art. 25.

1. Każdy, kto posiada dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki zawierające informacje z zakresu działania Instytutu Pamięci, jest obowiązany wydać je bezzwłocznie Prezesowi Instytutu Pamięci, o ile nie jest ich właścicielem.

2. Właściciel dokumentów, zbiorów danych, rejestrów bądź kartotek, o których mowa w ust. 1, jest obowiązany do ich udostępnienia Prezesowi Instytutu Pamięci, na jego żądanie, w celu sporządzenia kopii.
3. Prezes Instytutu Pamięci może zwracać się do wszelkich osób lub instytucji zagranicznych o pomoc w udostępnianiu dokumentów, zbiorów danych, rejestrów i kartotek poszkodowanym, jak również do celów edukacji publicznej.

Art. 26.

W zakresie działalności archiwalnej Instytut Pamięci gromadzi, przechowuje, opracowuje i udostępnia dokumenty zbrodni, ukazując wszelkie fakty i okoliczności losów Narodu Polskiego w latach 1939-1989 oraz informujące o poniesionych ofiarach i wyrządzonych szkodach.

Rozdział IV

Udostępnianie dokumentów przez Instytut Pamięci

Art. 27.

1. Osobie pokrzywdzonej przez działalność organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, oraz innym osobom będącym funkcjonariuszami, pracownikami lub współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa, należy na ich wniosek udzielić informacji o posiadanych i dostępnych, dotyczących ich dokumentach.
2. We wniosku należy zamieścić deklarację o statusie wnioskodawcy: pokrzywdzony, rodzina pokrzywdzonego, osoba najbliższa pokrzywdzonemu, pełnomocnik pokrzywdzonego,

a także o fakcie służby, pracy lub współpracy wnioskodawcy z organami bezpieczeństwa, o których mowa w ustawie lustracyjnej, lub o fakcie odniesienia przez wnioskodawcę korzyści ze strony tych organów. We wniosku należy również podać dane ułatwiające odnalezienie dokumentów. Przyczyna żądania informacji nie musi być podana.

3. Obywatelom państw obcych prawo złożenia wniosku przysługuje na zasadach wzajemności.

Art. 28.

1. Pokrzywdzonym, w myśl tego przepisu, jest osoba, o której organy bezpieczeństwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, zbierały informacje na podstawie celowo gromadzonych danych, w tym w sposób tajny. Pokrzywdzonym nie jest osoba, która została następnie funkcjonariuszem, pracownikiem lub współpracownikiem organów bezpieczeństwa.
2. W razie śmierci osoby uprawnionej, o której mowa w art. 27 ust. 1, lub gdy ze względu na stan zdrowia nie jest ona w stanie korzystać z przysługującego jej prawa, prawo to przysługuje jej krewnym w linii prostej, małżonkowi albo przedstawicielowi ustawowemu. Przepisu tego nie stosuje się w razie istnienia dowodu, że byłoby to sprzeczne z wolą pokrzywdzonego.

Art. 29.

1. Informacja udzielona osobie uprawnionej powinna zawierać opis posiadanych i dostępnych dokumentów jej dotyczących oraz streszczenie ich istotnej treści. Informacja może początkowo ograniczać się do potwierdzenia istnienia dokumentów i powiadomienia, że pokrzywdzony może uzyskać

wgląd w te dokumenty bezpośrednio lub w formie przekazu elektronicznego.

2. Na wniosek pokrzywdzonego wydaje się mu duplikaty dotyczących go dokumentów.
3. W przypadkach określonych w ust. 2, należy zanonimizować dane osobowe o innych pokrzywdzonych lub innych osobach, o których organ bezpieczeństwa państwa zbierał informacje, chyba że byłoby to technicznie niemożliwe.

Art. 30.

Jeżeli w istniejących i dostępnych dokumentach, w które pokrzywdzony miał wgląd lub otrzymał ich duplikaty, znajdują się nazwiska funkcjonariuszy lub kryptonimy współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, którzy zbierali lub oceniali dane o nim, lub tych, którzy prowadzili tych współpracowników, to - na żądanie pokrzywdzonego - należy mu podać nazwiska tych funkcjonariuszy i współpracowników oraz dalsze dane identyfikacyjne, o ile można je jednoznacznie określić na podstawie dokumentów danego organu bezpieczeństwa. Przepis ten stosuje się również do innych osób, które denuncjowały pokrzywdzonego.

Art. 31.

Pokrzywdzony ma prawo załączyć do zbioru dotyczących go dokumentów własne uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia lub wyjaśnienia. Dane już zawarte w dokumencie nie ulegają jednak zmianie.

Art. 32.

Pokrzywdzony ma prawo żądać, po upływie 7 lat od wejścia w życie ustawy, anonimizacji dotyczących go danych. Przepisu tego nie stosuje się w razie, gdy:

- 1) inna osoba ma prawnie uzasadniony interes korzystania z tych danych,
- 2) dane te są niezbędne do badań naukowych,
- 3) z prośbą o dostęp do tych danych zwrócił się uprawniony organ władzy publicznej.

Art. 33.

Funkcjonariusz organów bezpieczeństwa, o którym mowa w ustawie lustracyjnej, może, powołując się na swoją służbę w takim organie, złożyć wniosek o wydanie mu świadectwa służby oraz opinii o służbie.

Art. 34.

Dokumenty zawierające dane o pokrzywdzonych lub osobach trzecich mogą być, w niezbędnym zakresie, wykorzystywane przez organy władzy publicznej oraz przez inne instytucje, organizacje i osoby w następujących celach:

- 1) ochrony dóbr osobistych,
- 2) wykonania ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950),
- 3) wykonania ustawy lustracyjnej,
- 4) ścigania przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit.a),

5) prowadzenia badań naukowych.

Art. 35.

1. Pokrzywdzony może zastrzec, że dotyczące go dane nie podlegające zniszczeniu i zebrane w sposób tajny w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, nie będą udostępniane w celach badawczych przez określony czas, jednakże nie dłużej niż 90 lat od daty ich wytworzenia.
2. Pokrzywdzony może wyrazić zgodę na udostępnienie swoich danych wskazanym osobom lub instytucjom, a także na ich powszechną dostępność.
3. Dane uzyskane o pokrzywdzonym w sposób tajny mogą być jednakże przedmiotem prac badawczych, jeżeli:
 - 1) pokrzywdzony bądź, w przypadku jego śmierci, małżonek albo choćby jeden krewny w linii prostej wyrazi na to zgodę albo
 - 2) dane odnoszą się do publicznego wystąpienia, działalności publicznej lub są danymi osobowymi wymaganymi przez ustawę w związku z pełnieniem funkcji publicznej,
bądź też
 - 3) badania można przeprowadzić po anonimizacji kopii dokumentów.
4. Dane uzyskane o pokrzywdzonym w sposób tajny nie mogą być wykorzystywane na jego niekorzyść.

Art. 36.

1. Upoważnieni funkcjonariusze służb specjalnych, w ramach ich zadań ustawowych i po zawiadomieniu Sejmowej Komisji do Spraw Służb Specjalnych oraz po uzgodnieniu z Prezesem Instytutu Pamięci, mogą mieć wgląd do danych zawartych w dokumentach gromadzonych przez Instytut Pamięci. W wypadku nie cierpiącym zwłoki, mogą oni informować tę Komisję po fakcie, jeżeli niezwłoczny dostęp do dokumentów ma znaczenie dla bezpieczeństwa państwa.
2. Dokumenty organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, jeżeli nie zawierają wiadomości o danych osobowych pokrzywdzonych lub osób trzecich, mogą być wykorzystywane przez upoważnionych funkcjonariuszy służb specjalnych w ramach ich zadań ustawowych oraz przez służby specjalne państwa sojuszniczego, jeśli zawierają dane dotyczące szpiegostwa, terroryzmu lub przestępstwa godzącego w porządek konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 37.

1. Szef Urzędu Ochrony Państwa lub Minister Obrony Narodowej mogą zastrzec, że do określonych dokumentów nie może mieć dostępu żadna inna osoba poza wyznaczonymi przez nich przedstawicielami, jeżeli jest to konieczne dla bezpieczeństwa państwa. Organy innych służb specjalnych mogą występować z takim zastrzeżeniem za pośrednictwem Szefa Urzędu Ochrony Państwa.
2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, stanowią wyodrębniony, tajny zbiór w archiwum Instytutu Pamięci i podlegają szczególnej ochronie.
3. Na wniosek Szefa Urzędu Ochrony Państwa i Prezesa Instytutu Pamięci lub na wniosek Ministra Obrony Narodowej

i Prezesa Instytutu Pamięci - Kolegium Instytutu Pamięci zatwierdza złożone zastrzeżenie dostępu do określonych dokumentów. Na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci i po uzyskaniu pozytywnej opinii odpowiednio Szefa Urzędu Ochrony Państwa lub Ministra Obrony Narodowej - Kolegium Instytutu Pamięci orzeka o uchyleniu zastrzeżenia dostępu do określonych dokumentów. Od orzeczenia Kolegium Instytutu Pamięci służy odwołanie do Sejmowej Komisji do Spraw Służb Specjalnych.

4. Zastrzeżenie jest objęte tajemnicą państwową.

Art. 38.

Jeżeli Prezes Instytutu Pamięci, w związku z wykonywaniem swoich zadań, stwierdzi, że w dokumentach znajdują się informacje o przestępstwach określonych w art. 1 ust. 2 pkt 2-4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz.U. Nr 30, poz. 180, z 1991 r. Nr 94, poz. 442, Nr 107, poz. 461, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 53, poz. 214, z 1995 r. Nr 4, poz. 17, Nr 34, poz. 163, Nr 104, poz. 515, z 1996 r. Nr 59, poz. 269, Nr 106, poz. 496, Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 70, poz. 443), zawiadamia o tym bezzwłocznie Szefa Urzędu Ochrony Państwa.

Art. 39.

1. Dyrektor Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci zawiadamia pokrzywdzonego o przekazaniu jego danych osobowych w myśl przepisów art. 29, 34 i 35, zawiadamiając go o rodzaju przekazanych danych i ich odbiorcy.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w razie złożenia przez właściwego ministra Prezesowi Instytutu Pamięci

oświadczenia, że powiadomienie takie zagrażałoby bezpieczeństwu państwa.

Art. 40.

Jeśli Dyrektor Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci stwierdzi albo zostanie powiadomiony, zwłaszcza w wyniku postępowania lustracyjnego, że znajdujące się w dokumentach dane osobowe są nieprawdziwe, to fakt ten odnotowuje się w zbiorach dokumentów dotyczących danej osoby.

Art. 41.

Postępowanie w sprawach uregulowanych w niniejszym rozdziale prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 42.

Informacje uzyskane do celów naukowych i publicystycznych na podstawie dokumentów Instytutu Pamięci nie mogą być wykorzystywane do innych celów ani przekazywane innym instytucjom.

Rozdział V

Funkcje śledcze Instytutu Pamięci

Art. 43.

1. Śledztwo w sprawie zbrodni, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a), wszczyna i prowadzi prokurator oddziałowej Komisji.

2. Prokuratorom Instytutu Pamięci w sprawach określonych w art. 1 przysługują uprawnienia procesowe przewidziane dla prokuratora w Kodeksie postępowania karnego.
3. Celem śledztwa w sprawach o zbrodnie, o których mowa w art. 1, jest również wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, a w szczególności ustalenie osób pokrzywdzonych.
4. Okoliczności, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 i Nr 160, poz. 1083), nie mogą stanowić przeszkody do realizacji celu, o którym mowa w ust. 3.
5. Do prowadzenia śledztw przez Instytut Pamięci, w tym również do udzielania pomocy prawnej w zakresie przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego.
6. Prokurator oddziału nie wszczyna postępowania, a wszczęte umarza w stosunku do sprawców przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit. a), jeżeli dobrowolnie ujawnił on wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa, inspirujących lub tolerujących jego popełnienie, jak również okoliczności jego popełnienia, o ile informacje te umożliwiają wszczęcie postępowania przeciwko określonej osobie.
7. Nie podlega karze sprawca przestępstwa, w stosunku do którego prokurator oddziału odmówił wszczęcia postępowania albo wszczęte umorzył na podstawie art. 6.
8. Jeżeli osoba, której ścigania zaniechano na podstawie art. 6, zostanie wezwana w charakterze świadka, prokurator oddziału może wydać postanowienie o zachowaniu w tajemnicy

danych osobowych tego świadka, choćby nie zachodziły okoliczności określone w art. 184 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

9. W sądowym postępowaniu odwoławczym oraz kasacyjnym występują prokuratorzy Instytutu Pamięci.

Art. 44.

Prezes Instytutu Pamięci, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Głównej Komisji, może ujawnić wobec opinii publicznej, a także innym osobom aniżeli wymienione w art. 156 § 5 Kodeksu postępowania karnego, akta śledztwa zarówno w jego toku, jak i po zakończeniu postępowania.

Art. 45.

1. Dyrektor Głównej Komisji jest prokuratorem przełożonym prokuratorów tej Komisji oraz Komisji oddziałowych.
2. Polecenia Prokuratora Generalnego inne niż określone w art. 8 ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 752 i 753 oraz Nr 124, poz. 782), wykraczające poza zakres zadań Instytutu Pamięci, mogą być wydawane prokuratorom Instytutu Pamięci tylko za zgodą Prezesa Instytutu Pamięci.
3. Prokuratorami nadrzędnymi w stosunku do prokuratorów oddziałowych Komisji są dyrektor Głównej Komisji oraz prokuratorzy tej Komisji.
4. Prokurator odwołany z powodu zrzeczenia się stanowiska prokuratora Instytutu Pamięci ma prawo powrócić na

stanowisko zajmowane poprzednio lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeśli nie ma innych przeszkód prawnych.

5. Uposażenie prokuratorów Głównej Komisji określają przepisy o uposażeniu prokuratorów Prokuratury Krajowej, zaś uposażenie prokuratorów oddziałowych Komisji określają przepisy o uposażeniu prokuratorów prokuratury apelacyjnej.
6. Do prokuratorów Instytutu pamięci stosuje się, w sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą, przepisy ustawy o prokuraturze.

Art. 46.

Organy wymiaru sprawiedliwości, prokuratury, organy i jednostki organizacyjne podległe, nadzorowane lub podporządkowane Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Spraw Zagranicznych i Szefowi Urzędu Ochrony Państwa oraz organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane, każdy w zakresie swojego działania, do udzielania pomocy Instytutowi Pamięci w realizacji zadań Instytutu Pamięci, o których mowa w art. 1.

Rozdział VI

Funkcje edukacyjne Instytutu Pamięci

Art. 47.

Instytut Pamięci:

- 1) zapewnia możliwości badań naukowych i publicystycznych nad zbrodniami i zdarzeniami, o których mowa w art. 1,

z uwzględnieniem warunków określonych w niniejszej ustawie,

- 2) udziela informacji na temat zgromadzonych dokumentów oraz publikuje zbiory posiadanych dokumentów,
- 3) informuje społeczeństwo o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne oraz informuje o sposobach działania organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej,
- 4) upowszechnia w kraju i za granicą wyniki swojej pracy oraz badań innych instytucji, organizacji i osób nad problematyką stanowiącą przedmiot jego działania,
- 5) prowadzi działalność wystawienniczą,
- 6) formułuje wnioski dotyczące edukacji historycznej.

Rozdział VII

Przepisy karne

Art. 48.

1. Kto nie będąc do tego uprawnionym, informację podlegającą przekazaniu Instytutowi Pamięci albo będącą w jego posiadaniu niszczy, ukrywa, uszkodza, usuwa lub zmienia jej zapis, w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia uprawnionej osobie lub instytucji zapoznanie się z nią albo zakłóca lub uniemożliwia automatyczne gromadzenie lub przekazywanie takich informacji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
2. Kto w celu uzyskania informacji, o których mowa w art. 27 ust. 1, podaje nieprawdę lub zataja prawdę co do

okoliczności określonych w art. 27 ust. 2, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 3.

Art. 49.

Kto publicznie i wbrew faktom zaprzecza nazistowskim lub komunistycznym zbrodniom, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit.a), podlega grzywnie.

Rozdział VIII

Zmiany w przepisach obowiązujących,
przepisy przejściowe i końcowe

Art. 50.

Z dniem 1 września 1998 r. stawia się w stan likwidacji Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytut Pamięci Narodowej. Likwidatora powołuje Minister Sprawiedliwości.

Art. 51.

1. Zasób archiwalny dotychczasowej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytutu Pamięci Narodowej oraz komisji okręgowych staje się zasobem archiwalnym Instytutu Pamięci.
2. Mienie dotychczasowej Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytutu Pamięci Narodowej oraz komisji okręgowych staje się mieniem Instytutu Pamięci.

Art. 52.

1. W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie do działalności Instytutu Pamięci oraz zatrudnionych w nim specjalistów stosuje się przepisy ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 44, poz. 194 i Nr 107, poz. 464, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 43, poz. 163, z 1996 r. Nr 41, poz. 175 i Nr 89, poz. 402 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 75, poz. 467 i 469, Nr 104, poz. 661 i Nr 121, poz. 770).
2. Do innych pracowników niż prokuratorzy i specjaliści Instytutu Pamięci stosuje się przepisy ustawy, o której mowa w art. 53.

Art. 53.

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400, Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 133, poz. 882 i 883) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 dodaje się pkt 14 w brzmieniu:
„14) Instytucie Pamięci Narodowej”,
- 2) w art. 36 w ust. 5 w pkt 1 wyraz „oraz” zastępuje się przecinkiem, a po wyrazach „Generalnego Inspektora ochrony Danych Osobowych,” dodaje się wyrazy „oraz Instytutu Pamięci Narodowej,”

3) w art. 48 w ust. 1 w pkt 1 po wyrazach „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych” dodaje się wyrazy „Instytutu Pamięci Narodowej”.

Art. 54.

W ustawie z dnia 5 stycznia 1991 r. - Prawo budżetowe (Dz.U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344, z 1994 r. Nr 76, poz. 344, Nr 121, poz. 591, Nr 133, poz. 685, z 1995 r. Nr 78, poz. 390, Nr 124, poz. 601 i Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496, Nr 132, poz. 621 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 54, poz. 348, Nr 79, poz. 484, Nr 121, poz. 770, Nr 123, poz. 775 i 778, Nr 133, poz. 883, Nr 137, poz. 926 i Nr 158, poz. 1042) w art. 31 w ust. 3 w pkt 2 po wyrazach „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,” dodaje się wyrazy „Instytutu Pamięci Narodowej”.

Art. 55.

W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 1995 r. Nr 13, poz. 59, z 1996 r. Nr 64, poz. 315, Nr 89, poz. 402 oraz z 1997 r. Nr 79, poz. 484, Nr 96, poz. 589, Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 883) w art. 4 wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 1 po wyrazach „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych” dodaje się wyrazy „Instytutu Pamięci Narodowej”,
- 2) w ust. 2 po wyrazach „Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych” dodaje się wyrazy „Instytutu Pamięci Narodowej”.

Art. 56.

W ustawie z dnia 23 grudnia 1994 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647 oraz z 1997 r. Nr 133, poz. 883) w art. 2 w ust. 2 w pkt 1 po wyrazach „Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,” dodaje się wyrazy „Instytutu Pamięci Narodowej”.

Art. 57.

W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. Nr 133, poz. 883) oraz ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 156, poz. 775 oraz z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 141, poz. 943).

Art. 58.

Z dniem 31 grudnia 1998 r. traci moc ustawa z dnia 14 kwietnia 1984 r. o Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytucie Pamięci Narodowej (Dz.U. Nr 21, poz. 98 i z 1991 r. Nr 45, poz. 195).

Art. 59.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

U Z A S A D N I E N I E

1. Dotychczasowa ustawa z dnia 14 kwietnia 1984 r. o Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Instytucie Pamięci Narodowej (Dz.U. Nr 21, poz. 98 z późn. zm.) jest od kilku lat coraz intensywniej krytykowana. Przepisy tej ustawy nie zapewniają spełnienia jej podstawowej funkcji - przeprowadzenia, w rozsądnie szybkim terminie, postępowań karnych przeciwko osobom podejrzanym o zbrodnie nazistowskie oraz zbrodnie stalinowskie. Śledztwa prowadzone przez Główną Komisję i komisje okręgowe muszą być następnie powtarzane przez organy prokuratury. Powoduje to, że nawet mało skomplikowane sprawy toczą się całymi latami. Narusza to prawo ofiar zbrodni do sprawiedliwego sądu nad sprawcami w rozsądnym terminie. Zwłaszcza, jeżeli weźmiemy pod uwagę, że wiele ofiar tych zbrodni z lat 1939-56 jest już w podeszłym wieku i że dla nich każdy kolejny rok bezkarności ich oprawców jest przejawem bezsiły państwa prawnego.
2. Dotychczasowa ustawa ogranicza się też do zbrodni stalinowskich. Tymczasem jest oczywiste, że bezkarnych zbrodni, wynikających z istoty panującego w Polsce w latach 1944-1989 systemu politycznego i prawnego, dopuszczali się funkcjonariusze reżimu komunistycznego przez cały ten okres. Istnieje naturalna potrzeba objęcia zakresem działania Instytutu także okresu po 1956 r., tak, aby sprawcy wszystkich nie ukaranych dotąd zbrodni komunistycznych byli ścigani. Dlatego ustawa dotyczy ścigania zbrodni komunistycznych. W tym zakresie projekt ustawy zapewnia realizację przepisu art. 44 Konstytucji.

3. Ustawa dopuszcza, że śledztwa w trybie Kodeksu postępowania karnego prowadzić będą prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej. Aby zapewnić prokuratorom Instytutu możliwość poświęcenia się wyłącznie ściganiu zbrodni, o których mowa w ustawie, wyłącza się ich organizacyjnie z organów prokuratury powszechnej. Nie będzie można zlecać im prowadzenia postępowań przygotowawczych w innych sprawach. Ustawa zapewnia prokuratorom Instytutu szczególną ochronę przed naciskami politycznymi oraz odpowiednie do ich roli uposażenie.
4. Dotychczasowa ustawa nie pozwala realizować innej, równie ważnej jak ściganie, funkcji - udostępniania ofiarom masowych naruszeń praw człowieka przez władze komunistyczne dokumentów organów bezpieczeństwa państwa wytworzonych od dnia 22 lipca 1944 r. Jest paradoksem, że obywatele państwa, które pierwsze rozpoczęło demontaż instytucji totalitarnych, nie mają, jak obywatele innych państw naszego regionu, dostępu do wytworzonych przeciwko nim z przyczyn politycznych dokumentów organów bezpieczeństwa. W tym zakresie projekt ustawy zapewnia realizację przepisu art. 51 Konstytucji.
5. Niniejsza ustawa ma wprowadzić w życie Rzeczypospolitej Polskiej następujące zasady:
 - 1) żadna tajemnica nie może chronić państwowych działań o podłożu politycznym skierowanych przeciwko obywatelom,
 - 2) osobom, których dobro i prawo kierowania własnym życiem zostały naruszone przez tajne i jawne działania instytucji państwowych, należy zapewnić dostęp do całej wiedzy o ich losach w formie zadośćuczynienia i przeprosin za wyrządzone zło.

6. Aby określony w pkt 4 postulat stał się możliwy nie tylko propagandowo, ale realnie, zwłaszcza dla osób w podeszłym wieku i w odległych od stolicy miejscowościach, funkcje udostępniania tzw. teczek będą realizowały oddziały (w miastach sądów apelacyjnych) i delegatury (w pozostałych obecnych miastach wojewódzkich). Ustawa chroni w sposób szczególny prawa osób pokrzywdzonych działaniem służb bezpieczeństwa państwa komunistycznego. W tym zakresie stanowi ona niezbędne uzupełnienie luk istniejących w ustawie o ochronie danych osobowych.
7. Ustawa wymusi zerwanie, przez organy bezpieczeństwa państwa prawnego, powiny z organami bezpieczeństwa państwa bezprawia. Tą powiną są zasoby dokumentów wytworzonych i zgromadzonych przez organy bezpieczeństwa Polski Ludowej. Zwolennicy obecnego status quo podnoszą z jednej strony, że w okresie 1989-1990 zniszczono znaczną część, czy nawet niemal wszystkie takie dokumenty. I dlatego, ich zdaniem, nie ma potrzeby ani możliwości przeprowadzać lustracji, ani udostępniać ofiarom ich „teczek”. Z drugiej strony, ci sami ludzie sprzeciwiają się wyłączeniu tych rzekomo mocno zniszczonych zasobów do odrębnego i niezależnego od organów służb specjalnych archiwum.
8. Celem ustawy jest wyposażenie Instytutu w instrumenty prawne zgromadzenia w dającej się przewidzieć przyszłości wszystkich dokumentów, zbiorów danych, rejestrów i kartotek wytworzonych i gromadzonych przez organy bezpieczeństwa państwa oraz organy bezpieczeństwa III Rzeszy i ZSRR niezależnie od tego, kto i gdzie je posiada.
9. Ustawa zapewnia ochronę danych niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa państwa. Pozwala wyłączyć, na umotywowany

wniosek zainteresowanych organów służb specjalnych, określone dokumenty i przekazać je do zasobu tajnego Instytutu. Każdorazowy dostęp do tych dokumentów przez upoważnionych funkcjonariuszy tych służb będzie wymagał powiadomienia Sejmowej Komisji do Spraw Służb Specjalnych i po uzgodnieniu z Prezesem Instytutu Pamięci Narodowej.

10. Ustawa przyznaje szczególną rolę i odpowiedzialność Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej. Funkcje kontrolne wobec Prezesa będzie pełnić Kolegium Instytutu oraz Sejm, któremu Prezes będzie składał coroczne sprawozdanie. Kompetencje, sposób powołania oraz relatywnie długa kadencja Prezesa mają na celu zagwarantowanie Instytutowi bezpieczeństwa od nacisków politycznych.
11. Powołany przez Instytut Pamięci Narodowej ma być instytucją-pomnikiem i znakiem przestrogi dla pamięci („nie ma przyszłości bez pamięci”) społeczeństwa oraz ekspiacji państwa wobec pokrzywdzonych ludzi.
12. Wprowadzenie ustawy nie spowoduje skutków finansowych w budżecie państwa w 1998 r. Obciążenie finansowe nastąpi w 1999 roku. Roczne koszty realizacji ustawy zostały oszacowane na poziomie 50 000 000 zł oraz konieczność wyposażenia Instytutu Pamięci w budynki o charakterze magazynowym. Oszacowane koszty powinny ulegać waloryzacji wynikającej z uwzględnienia inflacji.

**MINISTER
PRZEWODNICZĄCY KOMITETU
INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
RYSZARD CZARNECKI**

Sekr. Min. RCz/.....728...../98/DHPiST-jb

Warszawa, 1998 . 03.13

**Pan
Aleksander Proksa
Sekretarz Rady Ministrów**

Opinia o zgodności projektu ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, z prawem Unii Europejskiej, wyrażona na podstawie art.2 ust.1 pkt.2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej.

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z przedłożonym projektem ustawy (pismo nr RM-10-10-98) pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa europejskiego.

Z polecenia

Do uprzejmej wiadomości:

Pan Janusz Pałubicki
Minister-Członek Rady Ministrów
Koordynator Służb Specjalnych

Ryszard Czarnacki

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 24 marca 1998 r.

Cena - 2,28zł + 22% VAT

